

Posudek na diplomovou práci

autor, obor:
název práce:

Lenka Stibůrková
Regenerace brownfields a její aktéři

Tématika ekonomicko-technologicky náhle opuštěných a tím i sociálně, ekologicky aj. chátrajících míst (*brownfields*) je nesporně aktuálním a pro práci sociologa i přitažlivým, inspirujícím polem studia. Volba předmětu posuzované diplomové práce je tedy bezpochyby namístě.

Práce je také dobře strukturována – od výkladu fenoménu „brownfield“ přes smysl a základní zřetele regenerace „opuštěných území“ až k aktérům, kteří řeší nebo mohou řešit daný problém, a s nimi nutně i ke strukturním (zájmových, interakčním a institucionálním) souvislostem jejich angažmá. Při tom podle mého názoru nutno ocenit (resp. uznat) střízlivý autorčin přístup při využívání teoretických a empirických pramenů, beroucí v úvahu odlišnost historické zkušenosti stojící na pozadí zdrojů, které se k využití nabízejí.

K jednotlivým kapitolám mám, zvláště s ohledem na možnost dalšího pokračování práce na tématu, tyto poznámky:

Kapitola 2.

(tj. první „obsahová“ část – terminologie, vymezení, příčiny, klasifikace, etc.)

- V úvodní větě kapitoly je jasně řečeno, že jde o „zanedbaná území omezené rozlohy“ /s. 6/ a jistě neradno problém rozšiřovat ani ve smyslu rozměru území. Nicméně by možná práci neškodilo uvážit, zda neexistují (myslím, že ano) významné *analogie* mezi *velkými* územími ve fázi úpadku a revitalizace a studovanými „brownfields“. Ba dokonce uvážit, nakolik je mezi nimi *spojitost* (a nejen v míře výskytu „brownfields“ či v šancích revitalizace). Celá hnědouhelná pánev severozápadních Čech by mohla být takovým případem, zasluhujícím studium (či zatím jen takové malé grafické porovnání jako na str. 15, v analogii Brna třeba Ústí nad Labem či třeba Most /jako zvlášť osobitý případ revitalizačního zásahu).
- To souvisí i s tím, že by práci neuškodilo i trošičku více (ne moc, chápu nutnost obsahových omezení) *historického* vhledu: např. rekultivace zvláště po důlní činnosti probíhaly od 60. let i dříve. Vidět hranici v 90. (či snad trochu i 80.) letech /s. 10-11/ znamená jistou ztrátu perspektivy – i při pohledu dopředu. Rád popíšeš, jak vypadala i jen malá území hlubinných šachet po konci ekonomického dolování. A také: vezměme jen problém diskontinuity vlastnických vztahů – nebyly mnohé hrady a zámky (někdy i staletí) jakýmsi „permanentními brownfields“ (armáda, zemědělské sklady, atd.; ba dokonce i tovární využití, při vši údržbě, mohlo znamenat chátrání jistého druhu).

- Možná by pak uvedení do problému nemuselo mít tolik *popisný* ráz (výčtem; „sestřih zdrojů“, „příkládování“ /7-14/).
- K formální stránce členění přidám jen malou výhradu: někdy se text de facto nečekaně vrací k terminologicko-klasifikačním otázkám (2.6 /str. 17-18/), čímž se rozbíjí logický sled.
- A navrch si myslím, že pro budoucnost to stejně chce najít k *brownfields* český ekvivalent: staví se na „zelené louce“ (a ne na *greenfield*; a v Brně jsou ostatně Černá pole, ne? ☺). Už jen proto, že po čase užití tohoto anglického termínu (angličtinu mám rád!) začne působit nepříjemně a chce to alespoň občasnou záměnu.

Kapitola 3.

(tj. důvody, okolnosti a šance regenerace *brownfields*)

Kapitola obsahuje věcně významné a poznatkově dobře syntetizované části textu (otázky volby „*greenfields-brownfields*“ /22/, rozklad „aspektů regenerace“ /25-/), u nichž ani nemohu mít vážnější důvody k výhradám.

- Jen upozorňuji na to, že procesy regenerace mohou (v příčinách i důsledcích) být svázány s proměnami životních strategií a stylů, s genderovými vztahy v populaci, již se to dotýká, apod. (změna „revitalizačního“ vlivu žen např. – jak to už zkušenosti odjinud znají).
- U „položky“ 3.3.4 bych dal spíše přednost označení *estetické* aspekty regenerace než nálepce aspekty *fyzické*.
- Upozorňuji také na to, že ono již zmíněné „příkládování“ ve svém opakování (Vaňkovka, Karolína v Ostravě, ...) skrývá nebezpečí redukce plasticity problému.

Kapitola 4.

(tj. aktéři zapojení do regenerace)

Kapitola má nezbytný bilanční a klasifikující ráz – a je slušně zpracována. Je v tomto ohledu rozhodně užitečným orientačním materiálem – a to pro mnohé účely. Což není málo. Text v této části je – tím, že se dotýká rozmanité úrovně zájmových struktur – také sociologičtější, resp. sociologicky zajímavější (např. ve zmínkách o neziskových nevládních organizacích, charakterizovaných jako „styčný bod mezi veřejným sektorem, soukromým subjektem a veřejností“ /40 aj./).

- Vytknul bych jí snad to, že je místy vedena v tónu „*je třeba, aby*“ (je „nezbytné analyzovat současný stav, ... vypracovat základní strategický dokument. Ten by měl být společným dílem expertů ...“ /31/; občané by své názory „neměli projevovat jen ve volbách ...“ /43/; atd.), případně prostého konstatování *role* („Prvotním úkolem veřejného sektoru je identifikace a analýza lokalit ...“ /33/). Je otázkou, nakolik může sociolog odložit snahu tázat se, jak lze k tomu, co „je třeba“, na bázi rozdílných zájmů dospět, či jak se rodí ta či ona *role*, příp. ochota ji přijmout. To však vůbec neznamená, že autorka problematiku zájmů nebere v potaz /34-/.
- Možná trochu nevyjasněné je autorčino pojetí *veřejnosti* (občané „představují veřejnost, lokální veřejné mínění“ /43/), což může v jistém smyslu dělat potíže: je to vlastně jakási zbytková kategorie - není to veřejný sektor-samospráva, nejsou to ani místní vlastníci *brownfields*,

ani nevládní organizace; možná jsou to „zbytkoví“ lokální vůdci & de-personifikované veřejné mínění jako mínění těch, co si něco myslí a moc do toho nemluví. To jen, aby to (autorce) nepřipadalo tak samozřejmé. (A mimochodem – trochu jiná podobnost: finanční subjekty /banky/ nejsou investory? Ale to už je opravdu detail!).

Kapitola 5.

(tj. vlastně závěrečná kapitola ke vztahům mezi aktéry včetně vlivu tržních a plánovacích „mechanismů“, otázek rizik a odpovědnosti; akcentován je zřetel partnerství)

I tato část drží dobrý standard předchozích kapitol; charakterizuje existující obecněji platné zkušenosti (poznatky), upozorňuje na specifčnosti vazeb některých subjektů (např. veřejného a neziskového sektoru /51 aj./, všímá si i trvajících zátěží z minulého režimu /53/, atd. Významné jsou pasáže k „alokaci rizik“ a ke strukturám odpovědnosti /5.4.1-5/. V textu výrazněji zazní také *vlastní* názor autorčin (např. k uplatnění partnerství veřejného a soukromého sektoru /PPP – s. 52./). Provedenou syntézu považuji za cennou a vyváženou. Přesto vyjádřím jisté postesknutí jako přání „nadstandardu“:

- Práce je svou povahou víceoborová (ostatně se i v Résumé konstatuje, že sleduje „především aspekty sociální, dále ekonomické, ekologické, právní a politické“). Přesto se mohla pokusit tyto zřetele závěrem „svést“ k určitému – výraznějšímu, byť jen stručnému – *obecněji sociologickému* (myslím tedy nejen k úzce „sociálnímu“) vyjádření. Ve specifikované podobě je v práci nesporně vyjádřeno mnohé. Jen chci zdůraznit, že *brownfields* jsou koneckonců lidsky, komunitně atd. fenoménem hodnotové, statusové atd. povahy, věci identity, životní perspektivy .... I např. poslední ze subkapitol – zabývající se vlastnictvím – k tomu mohla nabídnout „můstek“ (vlastnictví je jistěže právním či ekonomickým, ale nakonec vždy plně obsažným společenským vztahem, v němž se skrývají výše uvedené momenty včetně mnoha vrstev sociální odpovědnosti).
- To pak v jistém ohledu souvisí i s tím, co jsem mohl poznamenat už u 4. kapitoly: když se to všechno vezme moc „plánovačsky“ a nenarazí se např. na otázky hodnotových orientací či životního stylu, může se stát, že zůstanou v zorném poli jen ti „dobří“ aktéři. Kde je ve vši té „hře“ o *brownfields* třeba ta část veřejnosti, která po celá léta „demontovala“ (tj. rozkrádala) víceméně opuštěné výrobní areály, kasárna apod.; kde najdeme v analýze či „plánu“ ty, kteří tytéž areály zcela nevlastnicky zabydlují a často také vybydlují, případně ty, kteří se „starají“ o to, aby vyhořely ...? To nejsou aktéři? A třeba, jen s trochou nadsázky: nejde tu náhodou někdy i o určitý typ „nevládních organizací“? Jistěže se zdají být „zanedbatelní“, ale jsou!

Mé poznámky ovšem nic nemění na konečném závěru, že jde o práci *obsahově kvalitní a myšlenkově úspornou* (to je určitě klad!), pro mnohé čtenáře určitě užitečnou, systematicky, pečlivě zpracovanou také po stránce formální a jazykové. Není proto ani divu, že je doložena rozsáhlým přehledem využitých zdrojů.

Práci proto **doporučuji k obhajobě** a velmi rád – nepopře-li autorka při obhajobě předpokládané dispozice k přiměřenému obecně teoretickému přesahu závěrů svého textu –, potvrdím své hodnocení této diplomové práce známkou:

v ý b o r n ě

V Praze dne 23. 5. 2007

PhDr. Richard Růžička, CSc.
oponent diplomové práce

(Stiburkova Lenka 2007.doc)